

Entrevista **Eric-Emmanuel Schmitt** Escriptor francès

“La moral s’improvisa cas per cas”

Text: **Andreu Gomila**

Eric-Emmanuel Schmitt és, amb Yazmina Reza, el dramaturg francès d’avui més famós arreu del món. La seva obra *El llibertí*, en cartell al Poliorama des del setembre, va arribar ahir als 10.000 espectadors. I no és cap casualitat, ja que Schmitt és més que un dramaturg -i l’equip que la interpreta és de primer ordre i es va creure des del primer moment el projecte-. Moltes de les seves peces han saltat al cinema, com la premiada *El senyor Ibrahim i les flors de l’Alcorà*, i ell mateix va dirigir *Odette, una comèdia sobre la felicitat*, estrenada l’any passat. Va néixer a Lió el 1960 i va llicenciar-se en filosofia amb una tesi sobre Diderot, personatge central d’*El llibertí*. També ha escrit diverses novel·les, alguna de les quals ha superat el milió de lectors. Tot un autor popular que parla de coses serioses, fet que demostra que l’excel·lència intel·lectual no està renyida amb el públic. Viu a Brussel·les i assegura que, si hagués de triar, escolliria Barcelona molts abans que París.

El seu senyor Ibrahim diu que pots saber com és una ciutat a través dels contenidors d’escombraries: rica, si tota la brossa és a dins; normal, si n’hi ha a fora; i pobre, si no hi

ha contenidors. On situaria Barcelona?

Dins les ciutats normals. El que em fascina de Barcelona és que és una ciutat jove. Fa quinze anys que hi vinc. La ciutat atrau la gent jove de tot el món. Tots els joves d’Europa hi volen venir, perquè és una gran ciutat moderna al costat del mar, amb una gran activitat cultural. Barcelona genera una imatge molt positiva. Potser és una il·lusió... Per als que venim uns quants dies de tant en tant, la il·lusió no té temps d’enfonsar-se. Tens ganes de ser al carrer quan ets a Barcelona.

Anem a Diderot...

Hauria estimat Barcelona, si hi hagués vingut, que no ho sé.

Per què?

Pel seu perfil llibertí.

Vostè ha canviat la imatge de Diderot a França: del filòsof del materialisme al filòsof del llibertinatge...

Diderot és realment un desconegut cèlebre. Té la imatge d’un filòsof materialista, de director de l’Enciclopèdia, de filòsof molt seriós, quan justament Diderot representa l’esperit del joc en la filosofia, de la seducció, que no presenta certituds, sinó certituds provisionals que permetin viure, actuar. El materialisme forma part d’això. I en vida crec que va ser un home com jo el represento: enamoradís, un home seduït més que seductor. No és ell qui

sedueix els altres, sinó que és ell qui és seduït pels altres. És algú que rep l’altre amb intensitat.

Amb *El llibertí* vostè fa de Nietzsche i desmitifica del tot la il·lustració i la figura del filòsof.

Crec que li he fet un bon servei, tot trencant l’estructura de bronze que no importava a ningú. He mostrat com aquest home, Diderot, tenia el maldecap de la moral i va fracassar a l’hora d’edificar una moral. Per què? Perquè és impossible pensar-ne una per a tothom i totes les situacions. La

moral s’improvisa cas per cas. És casuística. Era interessant mostrar això en un autèntic ambient de comèdia. El que és divertit són les contradiccions d’aquest pensament, que vénen de l’exterior i que vénen del mateix Diderot. La meua aposta era fer una autèntica comèdia filosòfica, un vodevil filosòfic, una obra on cada dona representa una teoria, i el filòsof es contradiu sent conscient de les seves contradiccions. Volia mostrar el teatre còmic del pensament.

¿El teatre és el millor mitjà per introduir la filosofia?

El teatre és un indret veritablement filosòfic perquè cal que almenys siguin dos per fer una obra. I quan hi ha dues persones això vol dir que la mateixa situació es viu de manera diferent. El teatre és el lloc del debat, de la trobada, de la contradicció.

Diuen que el teatre és l’únic espai de comunió que ha sobreviscut al pas del temps, a la modernitat.

Si és veritat, és trist... No ho crec... perquè encara hi ha associacions, que són autèntics punts de trobada. És veritat que el teatre és l’únic lloc on l’entreteniment i la filosofia es donen la mà. Un cert teatre, vaja. La força del teatre és el verb, la paraula.

Però si veu una obra de Robert Lepage, la imatge guanya.

Lepage és un gran director que treballa sobre la nostra imaginació, i això no provoca per força un debat amb el pensament. M’agrada molt el teatre visual, com el de Lepage, però també el teatre verbal, intel·lectual, que em fa pensar, que m’emociona...

¿Falta aquesta mena de teatre avui?

Seré sincer: al teatre li falta ambició, avui.

Frank Castorf, el director de la Volksbühne de Berlín, diu que el teatre d’avui és un suflé.

Trobo que el teatre es limita massa al divertiment, a satisfer els desitjos de la gent que vol riure’s de qualsevol cosa. Vaig a veure obres que només fan riure,

Avui hi ha poc teatre amb l’ambició d’explicar històries

però en surto deprimat, perquè és un riure que fa burla, que mostra la ridícula de la humanitat, que va contra la intel·ligència.

Al film *Odette*, una comèdia sobre la felicitat diu que tot-hom es riu de la cultura dels pobres.

La burla ha esdevingut una de les fórmules sagrades de la intel·ligència. Jo no crec que la intel·ligència consisteixi en la burla. Prefereixo el riure empàtic. Avui hi ha poc teatre amb ambició, l'ambició d'explicar alguna cosa interessant, d'emocionar, de reflectir l'altre, i que alhora divertixi... Estic una mica desesperat respecte al teatre.

I continua escrivint-ne, mal-

No sóc com Diderot, però voldria ser tan lliure com ell

grat tot. Fins i tot acaba de dirigir una obra seva a París.

No crec que ho torni a fer. És una feina terrible. Crec que em quedaré únicament com a dramaturg [riu]. Conec molts bons directors d'escena que estimen les meves obres.

¿És més difícil que dirigir una pel·lícula?

Sí, perquè l'actor té el lloc central en una obra. I al cinema és una peça més dins un gran engranatge. Les pel·lícules s'acosten més al que m'agrada de fer. Tanmateix, volia provar de dirigir una obra, arribar a ser l'artista total.

I ho és: filòsof, dramaturg, director de teatre i de cinema, novel·lista...

Tot és el mateix: explicar històries.

Vostè té una novel·la, *La part de l'autre*, que explica la vida de Hitler, la real, i una d'imaginada: què hauria passat si l'Acadèmia de Belles Arts de Viena l'hagués admès. ¿Crec que l'artista, el novel·lista o el dramaturg, té dret a tot?

No crec que tingui dret a tot. No tenia dret a descriure un Hitler real diferent del que va ser. Però sí que tinc dret a inventar l'altre. La qüestió és: quin és l'objectiu? Si és noble, pots fer servir tots els mitjans que necessitis. L'historiador no pot inventar-se res, però el novel·lista, sí.

¿L'objectiu de la literatura és emocionar?

Emocionar, però alhora cal demanar-se al servei de què. Tots tenim un monstre a dins, qualsevol de nosaltres podria esdevenir un monstre com Hitler. I cal evitar que creixi, que prosperi. Amb Hitler vaig explicar la història d'un home que volia ser pintor, que tenia somnis en el món de la cultura, i que va convertir-se en un botxí, en un dictador. És la nostra història. És la humanitat que fabrica l'inhumà, la barbàrie.

¿Es considera l'únic deixeble autèntic de Diderot?

No, per a mi és el meu mestre, i no pas de pensament, sinó de llibertat. No penso com ell, però m'agradaria ser tan lliure com ell. Va gosar mesclar les idees més profundes amb les més vulgars i trivials.*